

Ministerstwo Sprawiedliwości

Sekretarz Stanu
Arkadiusz Myrcha

BK-VII.0520.82.2025
Warszawa, 19 marca 2025 r.

Pan

Szymon Hołownia

Marszałek Sejmu

Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

przekazuję odpowiedź na interpelację nr 8127 złożoną do Ministra Sprawiedliwości przez Pana Posła Waldemara Andzela w sprawie przepisów karnych zawartych w ustawie o obronie Ojczyzny i ich interpretacji w kontekście treści art. 144 Kodeksu karnego.

Ad 1 – 3

W pierwszej kolejności należy wskazać, że art. 144 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2024 r. poz. 17 ze zm. dalej jako „k.k.”) dotyczy przestępstwa uchylania się od odbywania służby wojskowej.

Podmiotem przestępstwa określonego w art. 144 k.k. może być jedynie osoba cywilna powołana do pełnienia czynnej służby wojskowej, a przestępstwo to dotyczy nierozpoczęcia tej służby w ogóle.

Obywatel polski powołany do pełnienia czynnej służby wojskowej ma określony w karcie powołania lub w inny sposób (jeżeli powołanie nastąpiło w innej formie) termin stawienia oraz jednostkę wojskową, w której powinien rozpocząć służbę. Karta powołania na mocy której, obywatel wcielony jest do stanu osobowego jednostki wojskowej, jest decyzją administracyjną właściwego miejscowo organu i treść karty konkretyzuje dla danej osoby prawny obowiązek odbywania służby, jeżeli powinność ta wynika z przepisów

określających zasady obowiązku obrony Ojczyzny. Pełnienie służby wojskowej jest podstawowym sposobem spełniania obowiązku obrony Ojczyzny wynikającego z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny (Dz.U. z 2024 r. poz. 248 ze zm. dalej jako „u.o.o.”). Spełnianie obowiązku służby wojskowej może nastąpić również przez odbywanie służby zastępczej i ma pierwszeństwo przed innymi rodzajami obowiązku obrony Ojczyzny (art. 4 ust. 2 i 3 u.o.o.).

Stosownie do art. 5 u.o.o. obowiązkowi pełnienia służby wojskowej, w zakresie określonym w ustawie o obronie Ojczyzny, podlegają obywatele polscy, począwszy od dnia, w którym kończą 18 lat życia, do końca roku kalendarzowego, w którym kończą 60 lat życia, a posiadający stopień podoficerski lub oficerski – 63 lat życia. Obowiązkowi służby wojskowej nie podlegają osoby wymienione powyżej, które zostały uznane ze względu na stan zdrowia za trwale niezdolne do tej służby, a także osoby wymienione w ust. 3 art. 4 u.o.o. (np. kobiety w ciąży oraz w okresie 6 miesięcy po porodzie, osoby sprawujące opiekę nad dziećmi do lat 8). Osoby podlegające obowiązkowi obrony są obowiązane do osobistego stawienia się na wezwanie właściwych organów w sprawach dotyczących tego obowiązku (art. 6 ust. 1 u.o.o.).

W świetle przepisów ustawy o obronie Ojczyzny czynna służba wojskowa polega na pełnieniu:

- 1) zasadniczej służby wojskowej (dobrowolnej lub obowiązkowej zasadniczej służby wojskowej);
- 2) terytorialnej służby wojskowej;
- 3) służby w aktywnej rezerwie w dniach tej służby oraz odbywaniu ćwiczeń wojskowych w ramach pasywnej rezerwy;
- 4) zawodowej służby wojskowej;
- 5) służby w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny (art. 130 ust. 1 u.o.o.).

Czynna służba wojskowa to odbywanie lub pełnienie któregośkolwiek z wymienionych rodzajów służb. Przesłanki powołania do służby wojskowej wskazuje art. 83 u.o.o. Zgodnie natomiast z art. 90 u.o.o. powołani do czynnej służby wojskowej stają się żołnierzami

w czynnej służbie wojskowej z chwilą stawienia się do tej służby w określonym terminie i miejscu.

Zatem podmiotem przestępstwa określonego w art. 144 k.k. może być jedynie osoba cywilna powołana do pełnienia czynnej służby wojskowej, a przestępstwo to dotyczy nierozpoczęcia tej służby w ogóle.

Należy ponadto mieć na uwadze, że osoby powołane do pełnienia czynnej służby wojskowej wskazanej w art. 130 u.o.o. nie stają się żołnierzami z chwilą powołania ani też w określonym w karcie powołania dniu stawienia się do tej służby. Następuje to dopiero w momencie wykonania przez powołanego obowiązku stawiennictwa do służby w określonym miejscu.

Co istotne, przepisem szczególnym w stosunku do art. 144 § 1 k.k. jest art. 687 u.o.o., zgodnie z którym, kto w czasie mobilizacji lub wojny, będąc powołany do czynnej służby wojskowej, nie zgłasza się do tej służby w określonym terminie i miejscu, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3, nie jest nim natomiast przywołany w interpelacji przepis art. 682 ust. 1 pkt. 2 u.o.o.

Ad 3

W odniesieniu do kwestii interpretacji i stosowania przepisów (w tym stanowiących o odpowiedzialności karnej i wykroczeniowej) zawartych w ustawie o obronie Ojczyzny podkreślenia wymaga, że przepisy te były opracowywane przez Ministra Obrony Narodowej i w kompetencji tego resortu pozostaje wskazanie jakimi kryteriami kierowano się na etapie ich formułowania w 2021 i 2022 r., także w kontekście ustanowienia wówczas przez resort obrony narodowej obecnego katalogu rodzajów i form pełnienia służby wojskowej i obowiązków wynikających z pełnienia każdej ze służb.

Wskazać jedynie trzeba, że przedmiotem ochrony art. 682 u.o.o. jest obowiązek odbycia ćwiczeń lub szkoleń wojskowych, czyli w szerszym rozumieniu służby wojskowej.

Z powyższego wynika też, że inny jest zakres przestępstwa z art. 144 k.k. (nie zgłoszenie się do odbywania służby w określonym terminie i miejscu przez osobę powołaną do pełnienia czynnej służby wojskowej) i wykroczenia z art. 682 ust. 1 pkt. 2 u.o.o. (nie zgłoszenie się w określonym terminie i miejscu służby przez osobę przeznaczoną do szkolenia lub ćwiczeń wojskowych).

Ad 4

Odnosnie do właściwości określonych organów ścigania czy też sądu wskazać należy, że właściwość podmiotową określają przepisy u.o.o., przepisy Kodeksu postępowania karnego oraz ustawy o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych.

Zgodnie z art. 692 u.o.o. do właściwość sądów wojskowych należą sprawy o przestępstwa określone w art. 687 i art. 688 u.o.o.

Z kolei zgodnie z art. 647 k.p.k. orzecznictwu sądów wojskowych podlegają sprawy:

1) żołnierzy w czynnej służbie wojskowej, z wyjątkiem terytorialnej służby wojskowej pełnionej dyspozycyjnie, o przestępstwa:

- a) określone w rozdziałach XXXIX-XLIV Kodeksu karnego,
- b) popełnione przeciwko organowi wojskowemu lub innemu żołnierzowi,
- c) popełnione podczas lub w związku z pełnieniem obowiązków służbowych, w obrębie obiektu wojskowego lub wyznaczonego miejsca przebywania, na szkodę wojska lub z naruszeniem obowiązku wynikającego ze służby wojskowej,
- d) popełnione za granicą, podczas użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa, w rozumieniu ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa (Dz. U. z 2023 r. poz. 755);

2) pracowników wojska o przestępstwa:

- a) określone w art. 356-363 Kodeksu karnego w związku z art. 317 § 2 tego kodeksu,
- b) popełnione za granicą, podczas użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa, w rozumieniu ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r.

o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa;

3) żołnierzy sił zbrojnych państw obcych, przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, oraz członków ich personelu cywilnego, o przestępstwa popełnione w związku z pełnieniem obowiązków służbowych, chyba że umowa międzynarodowa, której Rzeczpospolita Polska jest stroną, stanowi inaczej.

Przestępstwo z art. 144 § 1 k.k. nie należy do katalogu powołanych wyżej spraw bowiem może je popełnić osoba, która nie jest jeszcze żołnierzem.

Z kolei zgodnie z art. 3 ustawy o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych, Żandarmeria Wojskowa, jest właściwa w sprawach:

- 1) żołnierzy pełniących czynną służbę wojskową;
- 2) żołnierzy niebędących w czynnej służbie wojskowej w czasie noszenia przez nich mundurów oraz odznak i oznak wojskowych;
 - 2a) żołnierzy w aktywnej rezerwie podczas pełnienia przez nich służby;
 - 2b) żołnierzy w pasywnej rezerwie podczas odbywania ćwiczeń wojskowych, udziału zwalczaniu klęsk żywiołowych i likwidacji ich skutków, w akcjach poszukiwawczych oraz ratowania życia ludzkiego;
 - 2c) żołnierzy w pasywnej rezerwie w czasie noszenia przez nich mundurów oraz odznak i oznak wojskowych;
- 3) pracowników zatrudnionych w jednostkach wojskowych:
 - a) w związku z ich zachowaniem się podczas pracy w tych jednostkach,
 - b) w związku z popełnieniem przez nich czynu zabronionego przez ustawę pod groźbą kary, wiążącego się z tym zatrudnieniem;
- 4) osób przebywających na terenach lub w obiektach jednostek wojskowych;
 - 4a) osób przebywających na terenach lub w obiektach placówek zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej;
 - 4b) osób stwarzających lub mogących stwarzać zagrożenie dla osoby ochranianej;
- 5) innych osób niż określone w pkt 1-4, podlegających orzecznictwu sądów wojskowych albo jeżeli wynika to z odrębnych przepisów;

6) osób niebędących żołnierzami, jeżeli współdziałają z osobami, o których mowa w pkt 1-5, w popełnieniu czynu zabronionego przez ustawę pod groźbą kary albo też jeżeli dokonują czynów zagrażających dyscyplinie wojskowej albo czynów przeciwko życiu lub zdrowiu żołnierza albo mieniu wojskowemu;

7) żołnierzy sił zbrojnych państw obcych, przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz członków ich personelu cywilnego, jeżeli pozostają w związku z pełnieniem obowiązków służbowych, o ile umowa międzynarodowa, której Rzeczpospolita Polska jest stroną, nie stanowi inaczej.

Ad 5

Dane statystyczne przygotowane przez Prokuraturę Krajową, dotyczące postępowań przygotowawczych w sprawach o czyn z art. 144 § 1 k.k.

Rok	Liczba zarejestrowanych postępowań	Liczba odmów wszczęcia	Liczba spraw umorzonych	Liczba spraw umorzonych warunkowo	Liczba aktów oskarżenia i wniosków o wyrok skazujący
2020	626	409	98	38	69
2021	192	67	52	19	69
2022	334	108	54	6	149
2023	374	188	76	14	117
2024	384	170	69	13	91
2025	61	6	8	5	2

Ad 6

W pierwszej kolejności proszę o wzięcie pod uwagę, że art. 682 ust. 1 pkt. 2 ustawy o obronie Ojczyzny zaczął obowiązywać od 23 kwietnia 2022 r. (data wejścia w życie tej ustawy). Ministerstwo Sprawiedliwości nie posiada danych statystycznych dotyczących

postępowań sądowych w sprawach o czyn z art. 682 ust. 1 pkt. 2 ustawy o obronie Ojczyzny.

Ad 7

Do Ministerstwa Sprawiedliwości nie były kierowane wątpliwości dotyczące ewentualnych trudności w stosowaniu przez organy ścigania czy sądy przepisów karnych w zakresie wskazanym w interpelacji. Niemniej jednak, mając na względzie wagę przedstawionych zagadnień oraz fakt, że w Ministerstwie Sprawiedliwości prowadzone są intensywne prace dotyczące usprawnienia i zreformowania wojskowego wymiaru sprawiedliwości, poruszona w interpelacji problematyka trudności interpretacyjnych związanych ze stosowaniem ww. przepisów zostanie poddana szczegółowym analizom w toku tych prac.

Z wyrazami szacunku
Arkadiusz Myrcha
Sekretarz Stanu
/podpisano elektronicznie/